

MAVERA DERGİSİ

Edebiyat Alanındaki Bir Buluşma Yeri

MAVERA DERGİSİ

Edebiyat Alanındaki Bir Buluşma Yeri

Şerife Nihal Zeybek

Editörler: Büşra Bulut & Lütfi Sunar

Yayın No: 63

Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi: 7

ISBN:978-625-7800-66-2

E-ISBN: 978-625-7800-67-9

1. Basım, Mayıs 2022

Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan

Yayına Hazırlık: Betül Sezgin

Musahhih: Elif Nuran Özgün

İç Tasarım: Mert Demirci

Kapak Tasarım: Beyza Nur Onurcan

Kapak Görseli: *Mavera*, Eylül 1982, Sayı: 70.

Konsept Kapak Tasarımı: Harun Tan

© İLEM Yayınları 2022

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Hazar Reklam Matbaacılık

Sertifika No.: 26482

İskitler / Ankara

Telefon: +90 312 278 50 77

ilem

YAYINLARI

Aziz Mahmut Hüdayi M. Halk C. Türbe Kapısı S. No:13 Üsküdar - İstanbul

Tel: 0216 310 43 18 Faks: 0216 310 43 18

yayin@ilem.org.tr, ilem.org.tr/yayinlar

İLEM Yayınları, İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve Nobel Akademik Yayıncılık ortak markasıdır.

MAVERA DERGİSİ
Edebiyat Alanındaki Bir Buluşma Yeri

Şerife Nihal Zeybek

Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi

Bu dizide 20. yüzyılda İslamcılık düşüncesi içinde etkili olmuş dergiler, isimler, meseleler ile ilgili kısa inceleme kitaplarına yer verilmektedir. İslamcılık düşüncesinin birikimini ve kapsamını ortaya koymak amacıyla yayımlanacak olan Fikir ve Hareket İncelemeleri dizisi, bu alanda sistematik olarak planlanmış ilk seri olma özelliği taşımaktadır. Bu çerçevede, meselelerin temel düzeyde anlaşılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Yazar Hakkında

Şerife Nihal Zeybek

Ankara'da dünyaya geldi. Ortaokul ve liseyi Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde okudu. Daha sonra Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne girdi. Aynı üniversitede 2008'de yüksek lisansını ve 2014'te doktorasını tamamladı. Eğitimci olarak çalışmaktadır. İki çocuk annesidir. Akademik dergilerde yayımlanan makalelerin yanı sıra öykü ve yazıları Diyanet Aile Dergisi'nde çıkmaktadır. Çocuk yazınına dair eserler veren Zeybek, "Masallarla Erdemler Eğitimi" ve "Allah'ın İsimlerini Masallarla Öğrenelim" isimli iki kitap serisi bulunmaktadır.

İçindekiler

Sunuş	ix
Önsöz	xv
Giriş	1
Mavera'ya Genel Bakış	7
Mavera'nın Bilge Emekçisi Anlatıyor	11
Mavera Dergisinin Doğmasına	
Neden Olan Faktörler	13
Sözler'den Maveraya İsimlendirme Serüveni	16
Diğerinden Farklı Olmak	18
Derginin Manifestosu	21
Yedi Güzel Adam Kimdir, Kimlerdendir?	23
Mavera'yı Dört Bir Yana Ulaştırma Çabası	26
Mavera'nın Kalemleri	29
Sessizce Haykırmak; Hasan Aycın Çizimleri	30
Mavera Sayfalarında Öne Çıkanlar:	
Kesitler, Yorumlar	33
Mavera'da İslami Epistemoloji ve Terminoloji	34
Mavera'nın Ruh Penceresi: Tasavvuf	39
Hadiselere Müslümanca Bakış	45
Kavram Kargaşasına Karşı Tanımlama İhtiyacı	47
Kıtalar Arası Postalar	50

Mavera'ýı Sondan Bařa Okutan Bölüm: Okuyucularla	53
Mavera'dan Çocuk Yüreklere Sesleniř Derginin Reklamlara Bakışı ve Reklam Sayfaları	58 64
Özenle Belirlenen ve İşlenen Konular: Özel Sayılar	66
Bizim Hikayemizden Bir Kesit; Hikaye Özel Sayısı	63
Kurşunların Arasında Bir Kalem: Mavera Afganistan'da Üstadın Ardından; Necip Fazıl'a Rahmet Özel Sayısı	69 73
Kalplere Manevi Aşı; Tasavvuf Özel Sayısı Ol Zarif Şuara'dan Bir Cahit Geldi Gitti: Zarifođlu Özel Sayısı	79 81
Kendi Dönemindeki İřlami ve Edebi Kültüre Etkileri	85
Mavera ile Aynı Çatıyı Paylaşan Yayınevi ve Kitabevi: Akabe Kalabalık Bir Buluşma Mekanı Olarak Mavera Bürosu	86 89
Mavera Siyasetin Neresinde? İşlami Perspektiften Yeni Edebiyat Müřlümanca Yazmak Üzerine Müřlüman Yazar Çöplüđü Anlatamaz mı? Boyalı Dergiler ve Ötekiler	91 95 99 103 106
Kaynakça	113

Sunuş

Fikir ve Hareket İncelemeleri dizisi ile Türkiye'deki düşünce birikimini yansıtan ve hemen hemen her alanda karşımıza çıkan temel isimler, dergiler, meseleler hakkında bir çerçeve ve özgün bir bakışın ortaya konulması amaçlanıyor. Dizide yer alan kitaplar Türkiye düşünce tarihinin farklı alanlarında merak edilen mevzuları ve isimleri kapsıyor. Bu çerçevede, dizide yer alan eserlerin meselelerin temel bir giriş düzeyinde anlaşılmasına katkı sağlaması hedefleniyor.

Bu seri, 2013 yılından beri İslamcı Dergiler Projesi (İDP) kapsamında sürdürülen çalışmaların bir ürünüdür. 1908'den günümüze kadar yayın yapmış dergilerin dijitalleştirilip kataloglanarak erişilebilir bir hale getirilmesi bu sahaya dönük çalışmaların da genişlemesine yol açtı. Bu vesileyle, tekrar Türkiye'nin yakın tarihinde tartışmaya açılması gereken farklı fikir ve meseleler de açığa çıktı. Son yıllarda İDP'nin ortaya çıkardığı kaynak üzerinden yeni birçok çalışma yapıldı ve yapılmaya devam ediyor.

Bu dizide Türkiye düşünce tarihi içerisinde etkili olmuş ve iz bırakmış fikir ve hareketler detaylı ve derinlikli bir şekilde inceleniyor. Zamanla genişleyecek dizide yer alan eserlerin meseleleri etraflıca ve farklı bir gözle yeniden okunması amaçlanıyor. Dizide fikirlerin bir hareket içerisinde olduğu dikkate alınarak her bir fikri ve ismi meydana çıkararak arka plana ve harekete özel bir önem verildi. Dizide yer alan eserlerde konuların farklı boyutları, bilinmeyen yanları ve çeşitli tezahürleri özel olarak inceleniyor. Her bir kitap ele alınan meselenin düşünce tarihi içerisindeki konuma ve katkısına özel olarak ışık tutuyor.

Bu dizide yer alan kitaplar ilgili konu kapsamında güncel çalışmaları olan isimler tarafından yazıldı. İçerik ve biçim bağlamında bir standart dahilinde hazırlanan kitapların her biri ele aldığı konuyu derinlemesine inceliyor. İncelemenin derinliğine ek olarak bu dizide yer alan eserlerin okunurluğuna da özel önem verildi. Bu doğrultuda eserlerin hem çok uzun olmaması hem de kolay takip edilebilir olması gözetildi. Bunu sağlamak üzere kitaplar arası geçişlilikler ve bağlantılar titiz bir şekilde takip edildi. Ayrıca eserlere gerektiğinde arşiv malzemeleri, görseller ve birincil kaynaklardan alıntılar da ilave edilerek içeriğin daha da zenginleşmesi sağlandı.

Bugüne kadar hiç çalışılmamış konular kadar çokça konuşulan fakat derinlemesine çalışılmamış birçok mesele bu dizide müstakil olarak ele alınıyor. Fikir ve Hareket İncelemeleri dizisi Türkiye'deki düşünce hayatı, siyasal hareketler ve toplumsal değişimler üzerine çalışanlar ve bu alana ilgi duyan herkes için temel bilgi kaynağı olma niteliği taşıyarak okuyucuların istifadesine sunuluyor.

Önsöz

“*Mavera* ile nasıl tanıştım, çalışmam nasıl ilerledi, bu süreçte nelere şahitlik ettim?” gibi soruların cevaplarından, *Mavera* eksenindeki kişisel yolculuğumdan biraz bahsetmek istiyorum. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Türk İslam Edebiyatı alanında yüksek lisans yaparken her yüksek lisans öğrencisi gibi benim de en mühim sorunum tez konumu belirlemektir. Hocalarımızla bunun üzerinde müzakere ederken bir gün Prof. Dr. Ali Yılmaz’a, “Öyle bir tez konusu olsun ki, alanımızın edebiyat olması hasebiyle, sadece edebiyatın teknik kısımlarını ihtiva etmesin, yaptığım çalışma aynı zamanda bana düşünce anlamında da büyük katkı sağlasın istiyorum.” dedim. Bunun üzerine hocamın aklına kendisinin de gençlik yıllarında takip ettiği *Mavera* dergisi geldi. Tez konumu bulmamın mutluluğuyla eve ulaştığımda babam da işe koyuldu. Evdeki devasa kitaplığın her köşesine dağılmış olan, annemin Ankara İlahiyat’ta öğrenciyken aldığı *Mavera* dergilerini bulup çıkardı. Tam da o sıralar Tokat’ın bir köyüne Kur’an Kursu Öğreticisi olarak KPSS ile atandım ve hafta içi beş gün işe gitme zorunluluğum vardı. Hal böyle olunca Ali Yılmaz hocanın çalışmam için bana ödünç verdiği dergilerle birlikte anneme ait olanları da yüklenip görev yerime gittim. Bütün hayatımı Ankara’da geçirmiş biri olarak bu ilk gurbet tecrübemde *Mavera*

dergileri benim için tam bir yoldaş oldu. Her sabah şehir merkezinden bindiğim köy otobüsüyle kursa giderken, yol boyu *Mavera* okuyor, notlar alıyordum. Hafta sonları ailemin yaşadığı Ankara'ya sıkça geliyor, bu sırada düğünüm için hazırlık yapıyordum. Şehirlerarası otobüs yolcularında da *Mavera* hep elimde oluyordu. Kaç kere benimle Tokat-Ankara arasını gelip gittiler bilmiyorum. Şartlar böyle olunca tezimi doğrudan *Mavera* dergileri üzerinde hazırladım, dışarıdan başka kaynaklara ulaşma şansım pek olmadı. İllaki ulaşmam gereken bazı kitapları ise babam veya müstakbel eşim cuma günü form doldurarak Milli Kütüphane'den talep ediyor, ben de cumartesi günü Ankara'ya gelerek inceliyordum. Tokat'ta internet kafeye giderek yaptığım araştırmalarda konuyla ilgili çok fazla sonuca ulaşamıyordum. Bu kadar imkansızlık içerisinde gerçekleştirdiğim çalışmayı düşündükçe hala şaşırıyorum. Kısa sürede bilgiye ulaşma olanaklarında son derece hızlı yol kat edildiğini fark ediyorum. Ama hala bazı yerlerde kısıtlı imkanlarla bir şeyler yapma çabasında-kilerin var olduğuna inanıyorum.

O yılların fotoğrafını sunmaya çalışmamın başka nedenleri de var. Biri, o yıllarda dergi, gazete, web sayfası yazılarında *Mavera*, Yedi Güzel Adam adına çok az veriye ulaşabiliyorken aradan geçen yaklaşık on iki senenin çok değişiklere neden olduğunu görmem. Elinizdeki bu kitap için seneler sonrasında araştırmaya yeniden başladım ve bu kez çok sayıda veriyle karşılaşmak beni ziyadesiyle memnun etti. Bunların tarihlerine bakılırsa benim hazırladığım tezden sonraki zamanlara ait olduğu görülür. Türk edebiyatındaki bu nadide derginin ve mühim kalemlerin üzerine yapılan çalışmaların geç de olsa hız kazanması mutluluk verici.

Yüksek Lisans çalışmamı hocamın ve annemin kendi özel koleksiyonundan yaptım. Eksik olan birkaç sayıyı da Milli Kütüphane'den inceledim. Rasim Özdenören 2008'de kendisiyle yaptığım görüşmede elinde

Mavera dergisi olmadığını söyledi hatta TRT'deki "Ya-
yın Hayatımız" programı çekiminde masaya örnek ola-
rak konulması için kendisinden istenen *Mavera* dergi-
lerini benden talep etti. Ben de kendisiyle bu progra-
mın çekimine giderek dergileri götürdüm. Çalışmam
sonrasında dergi sayılarına nasıl ulaşabileceği hakkın-
da bilgi edinmek için benimle iletişime geçenler hat-
ta annemden bana kalmış olan dergileri satın almak
isteyenler oldu. Prof. Dr. Ali Yılmaz, çalışmamın sona
ermesiyle *Mavera* dergilerini Ankara Üniversitesi İla-
hiyat Fakültesi'nin kütüphanesine armağan etti. Tüm
bunları neden mi anlatıyorum? Aradan geçen 12 sene-
nin sonunda tekrar *Mavera* üzerine araştırma yapar-
ken İDP'nin bütün *Mavera* sayılarını ve sayfalarını tek
tıkla önümüze sermiş olmasına inanmadım! Bu nasıl
bir kolaylıktır! Belirttiğim gibi *Mavera*'nın en önde ge-
len isimlerinden Rasim Beyefendi'de dahi dergilerin
olmadığı düşünülürse ne kadar kıymetli bir hizmet
olduğu daha iyi anlaşılır. İDP sayesinde edebiyatımıza
damgasını vurmuş olan *Mavera*, bütün araştırmacıla-
rın ve ilgililerin istifadesine sunuldu. Bu sadece *Mave-
ra* ile sınırlı değil elbette. Onun gibi ülkemizin edebi,
kültürel ve düşünsel birikiminin yansıması olan nice
dergiler İDP kataloğunda yer aldı. İLEM bu muhteşem
çalışmasıyla kaybolmaya yüz tutmuş birikimi, gün-
ümüze ve geleceğe taşıyarak ülkemize kıymetli bir katkı
sundu. Böylelikle araştırmacılar için emek ve zaman
kaybını önlemek adına büyük bir adım atıldı. Sadece
büyükşehirlerde yaşayanların sahip olduğu kaynakla-
ra ulaşma imkanı; interneti olan herkese sunularak,
fırsat eşitliğine katkı sağlandı. İslamcı Dergiler Pro-
jesi'nin faaliyetleri yalnızca bu arşiv hizmetiyle sınırlı
değil. İslamcı dergiler üzerine yapılan diğer faaliyetleri
de incelemenizi tavsiye eder, İDP için İLEM'e gönül-
den teşekkürlerimi sunarım.

Rasim Özdenören Beyefendi'yi ilk ziyaretim evin-
de gerçekleşti. Sonrasında çeşitli ortamlarda görüşme
şansım oldu. Sorduğum her soruya samimiyetle ve

ayrıntılı cevap vermesi nedeniyle kendisine minnettarım. “Hece Dergisi Rasim Özdenören Özel Sayısı” için *Mavera* hakkında bir bölüm yazmamı da kendisi söylemiş, ben de bunu severek yerine getirmiştım. Onun gençleri teşvik eden ve yüreklediren yanı *Mavera*’dan hatıradır belki de.

Mavera her sayfasını hayranlıkla okuduğum, üzerinde çalışmaktan dolayı çok bahtiyar olduğum bir dergi. Bununla birlikte, yanlış anlamadan veya aktarmadan dolayı istemeyerek, bu kıymetli dergiye ve kalemlerine saygısızlık etme korkusunu hep taşıdım. Ne kadar çabalasam da *Mavera*’yı tam manasıyla anlamadığımı farkındayım. Her bir sayfası kıymetli bu dergiden bahsettiğimizi düşünürsek burada özet bir kesit sunmaya çalıştığım anlaşılır. *Mavera* farklı alanlarda araştırmalar için dolu dolu içerikler barındırıyor.

Bu kitabın temelini oluşturan tezimin danışman hocası Prof. Dr. Ali Yılmaz’a; sorularımı her daim samimiyetle ve ayrıntılı cevaplayan Rasim Özdenören’e; fakülte yıllarından bu yana *Mavera* dergilerini muhafaza ederek benimle buluşturan, dönemi yorumlama katkı sunacak bilgileri paylaşan annem, ilahiyatçı-egitimci Münüre Dönmez’e; çalışmanın ilk okumasını yapan kardeşim ve eşi, ilahiyatçı-egitimci Ayşegül Özdemir ve Mesut Özdemir’e; pandemi sürecinde ev ortamında bana çalışma imkanı sağlayan eşime ve oğullarım Muhammed ile Ahmet’e; çalışmama yorumlarıyla eşlik eden Büşra Bulut’a; İDP Projesini kapsamlı şekilde yürüten ve bu eserin ortaya çıkmasına imkan sağlayan İLEM’e teşekkürlerimi sunarım.

Gayret bizden takdir Allah’tandır.

Dr. Şerife Nihal